

ANEM

A s o c i j a c i j a n e z a v i s n i h e l e k t r o n s k i h m e d i j a
A s s o c i a t i o n o f I n d e p e n d e n t E l e c t r o n i c M e d i a
Beograd, Takovska 9, tel/fax: + 381 11 322 5852, 3038 384

Zavod za intelektualnu svojinu

Kneginje Ljubice 5

11000 Beograd

Predmet: Komentari ANEM-a na Nacrt zakona o izmenama i dopunama Zakona o autorskom i srodnim pravima (prilog ANEM-a javnoj raspravi)

Poštovani,

Asocijacija nezavisnih elektronskih medija (ANEM) pozdravlja napore Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja da učini transparentnim aktivnosti ministarstva i da omogući zainteresovanim akterima da daju svoje komentare u vezi sa Nacrtom Zakona o o izmenama i dopunama zakona o autorskom i srodnim pravima (u daljem tekstu: Nacrt zakona).

ANEM aktivno učestvuje u procesu donošenja strateških i zakonodavnih akata u meri u kojoj su ti akti od značaja za javno informisanje i medije.

I Opšte primedbe

ANEM, pre svega želi da ukaže na to da se Zakon o autorskom i srodnim pravima, od 2009. godine do danas, menjao već dva puta i da je ova izmena treća po redu. Izmene su uvek sporadične i ne rešavaju sve probleme sa kojima se u primeni suočava ovaj zakon. ANEM zato apeluje na nadležno ministarstvo da, zarad pravne sigurnosti, ne pribegava toliko često izmenama zakona, i da u nekoj sledećoj reformi ovog zakona uključi sve relevantne aktere u sam proces nastanka Nacrta, pre javne rasprave.

II Konkretno primedbe na Nacrt zakona

1. ANEM predlaže brisanje člana 1. Nacrta zakona koji se odnosi na izmenu dosadašnjeg člana 6. Zakona o autorskom i srodnim pravima.

ANEM smatra da je izmena člana 6. Zakona o autorskom i srodnim pravima neopravdana intervencija zakonopisca. Radi se o odredbi koja uvodi novu kategoriju izuzetka od onoga šta se smatra autorskim delom, predviđajući da se autorskim delom ne smatraju "dnevne novosti i druge vesti koje imaju karakter medijskih informacija". Obrazloženje navodi da se radi o usklađivanju sa članom 2. stav 8. Bernske konvencije koji u engleskoj verziji glasi: "*The protection of this Convention shall not apply to news of the day or to miscellaneous facts having the character of mere items of press information*". Razlika predložene formulacije zakona i teksta same Bernske konvencije je očigledna jer Nacrt zakona pominje "dnevne novosti i druge vesti koje imaju karakter medijskih informacija", dok Konvencija govori o činjenicama (*miscellaneous facts*) koje imaju karakter običnih stavki, drugim rečima delova informacija objavljenih u štampi (*mere items of press information*). Po našem mišljenju, član 2. stav 8. Bernske konvencije izuzima od autorskopravne zaštite vesti ili, još preciznije, činjenične navode koji su delovi medijskih izveštaja. Ovo nije sporno u praksi u Srbiji. Nejasno je međutim kakvu promenu u praksi autori Nacrta žele da postignu izuzimanjem od autorskopravne zaštite "vesti koje imaju karakter medijskih informacija". ANEM smatra da je ovo neprecizna definicija i da može voditi tome da se od autorskopravne zaštite izuzme veći deo medijskih sadržaja od dela koji je u skladu sa Bernskom konvencijom već izuzet, odnosno voditi i izuzimanju od zaštite i onoga što nisu samo puki činjenični navodi iz medijskih sadržaja.

Konvencija se ograničava na "**obične izveštaje štampe**", što znači na dnevne izveštaje štampanih medija, što je i razumljivo imajući u vidu da je Konvencija nastala 1886. godine, a poslednji put je revidirana 1971. Ako se uzme u obzir i "godište" ove Konvencije proširenje izuzetka na sve medijske sadržaje je i po tom osnovu apsolutno neprimereno. Ratio legis odredbe je da se onemogućiti da zaštita autorskih prava spreči slobodan protok dnevnih informacija (fakata, odn činjenica), a ne da poriče karakter autorskog dela svim medijskim sadržajima. Pored toga i inače se ovaj cilj već postiže postojećom formulacijom člana 43. stav 1. važećeg Zakona o autorskim i srodnim pravima, koja propisuje da je, uz određene uslove, dozvoljeno korišćenje predmeta autorskog prava bez dozvole autora i bez plaćanja autorske naknade u okviru

izveštavanja javnosti putem štampe, radija, televizije i drugih medija o tekućim događajima, u obimu koji odgovara svrsi i načinu izveštavanja o tekućem događaju. Zbog toga, izmena nije ni potrebna ni opravdana, a s druge strane može izazvati velike probleme za novinare i medije, jer će se njihovi autorski sadržaji slobodno deliti, umnožavati i modifikovati, i to bez obaveze da se navede izvor informacije i autor (kako je to do sada bilo predviđeno odredbom člana 41. Zakona). Takođe, uvođenjem ovog izuzetka se praktično suspenduju članovi 41 (u odnosu na medijske informacije) i 43, pa nije jasno ni kakav je odnos izmena člana 6. i ovih članova, budući da se izmene i dopune zakona njima uopšte ne bave.

2. ANEM predlaže preciziranje člana 16. Nacrta koji se odnosi na izmene člana 170. stav 5. Zakona o autorskom i srodnim pravima.

Ovaj član menja kriterijume za određivanje tarife. Do sada je kriterijum bio bruto društveni proizvod, a izmene predlažu još neodređeniji kriterijum koji može da stvori još veće probleme u pregovorima kolektivnih organizacija i reprezentativnih udruženja korisnika. Naime, do sada je bilo nejasno da li se primenjuju BDP po glavi stanovnika ili ukupni, a sad je i taj kriterijum nestao, pa se u praksi može desiti da kolektivne organizacije za model primene najskuplju tarifu, a korisnici najjeftiniju, a pored toga, postoje zemlje gde se autorska prava ostvaruju i individualno i putem kolektivnih organizacija. Sve ovo može samo da oteža, a ne da olakša postizanje sporazuma, što je bila intencija zakonopisca. Drugo, čak i da se primene jasni kriterijumi u pogledu *benchmarking*-a, ostaje problem neprepoznavanja specifičnih uslova na tržištima gde se iskorišćava predmet zaštite autorskog i srodnih prava. Na primer, medijsko tržište Hrvatske nije uporedivo sa našim jer manji broj radio i TV stanica deli tržište veće vrednosti, pa mediji mogu da izdrže veće naknade. Posebno treba napomenuti i specifičnost medijskog tržišta Srbije na kojem postoji preko 500 elektronskih medija, po čemu je Srbija lider u Evropi. Zbog toga je teško da se u tom smislu nađe zemlja koja je ogledna. Takođe, reprezentativna udruženja korisnika imaju problem i zbog toga što im podaci o tarifama kolektivnih organizacija drugih zemalja nisu dostupni.

Zbog svega navedenog predlažemo da se ovaj član dopuni tako da se izmeni dosadašnji stav 5. i dodaju novi stavovi 6. i 7. tako da glase:

“(5) Prilikom određivanja tarife uzimaju se u obzir tarife kolektivnih organizacija u drugim državama i specifični uslovi relevantnog tržišta na kome se iskorišćava predmet zaštite autorskog i srodnih prava.

(6) Zavod za intelektualnu svojinu je dužan da na svom sajtu objavljuje i redovno ažurira podatke o tarifama kolektivnih organizacija drugih zemalja.

(7) Podaci iz stave 6. ovog zakona naročito sadrže:

1) način utvrđivanja osnovice;

2) visinu naknade;

3) druge podatke od značaja za određivanje naknade.”

Ovako bi se zakonski definisalo i uvažilo stanje na relevantnom tržištu, pa bi se, pored tarife kolektivne organizacije vodilo računa i o stanju na konkretnom tržištu na kome se iskorišćava predmet zaštite. Smatramo da se ovim rešenjem uvažavaju i interesi autora/nosilaca srodnih prava i kolektivnih organizacija na jednoj, ali i interesi korisnika predmeta zaštite (u konkretnom slučaju emitera) sa druge strane. Takođe, neophodno je da postoje javno dostupni podaci o tarifama kolektivnih organizacija drugih zemalja i da te podatke objavljuje i ažurira Zavod za intelektualnu svojinu i koji bi bili pouzdani i objektivni. Jedino je na taj način moguće obezbediti jednaku početnu poziciju za pregovore za obe strane.

3. ANEM predlaže izmenu dosadašnjeg člana 176. Zakona o autorskom i srodnim pravima koji se odnosi na određivanje tarife u slučaju da se pregovori kolektivne organizacije i reprezentativnog udruženja korisnika završe neuspešno.

Dosadašnji član 176. Zakona predviđa da Upravni odbor kolektivne organizacije utvrđuje predlog tarife, ako se dogovor ne postigne, a da na taj Predlog tarife potom Zavod za intelektualnu svojinu daje saglasnost. Procedura pred Zavodom za intelektualnu svojinu nije definisana zakonom pa je neophodno precizirati je u smislu roka za donošenje odluke, kriterijuma za odlučivanje i promene akta koji donosi Zavod. Naime, kako je sada definisan član 176, postoje samo dve mogućnosti – ili da Zavod da saglasnost ili da je uskrati. To znači da Zavod nema nikakvu zakonsku mogućnost da izmeni predlog tarife, a ovakva formulacija ostavlja i prostor da se da saglasnost i na neopravdano visoku tarifu koju odredi UO kolektivne organizacije (što je recimo bio slučaj u prošlosti dok je to radila Komisija); drugim rečima, nema zakonskih garancija da će se predlozi reprezentativnog udruženja uopšte uvažiti, jer Zavod nema ovlašćenje da samostalno donese odluku uvažavajući tok pregovora, argumente i krajnje predloge obe strane. Zato predlažemo da se ovaj član izmeni na sledeći način:

“Član 176.

(1) Ako u roku od 90 dana od dana objave poziva iz člana 173. ovog zakona ne bude postignut sporazum, predlog tarife određuje Zavod za intelektualnu svojinu (u daljem tekstu: Zavod), uzimajući u obzir tok i ponašanje strana u pregovorima, argumente i konačne predloge kolektivnih organizacija i reprezentativnog udruženja korisnika, a imajući u vidu kriterijume iz člana 170. stav 5. Zakona.

(1a) Strane u pregovorima su dužne da neposredno po neuspešnom okončanju pregovora, a najkasnije po isteku 90 dana od dana objave poziva iz člana 173. ovog zakona, dostave podatke o pregovorima koji sadrže: opis toka pregovora, rezultate pregovora, obrazloženje ukoliko nije postignut sporazum, pisana izjašnjenja svih pregovarača.

(1b) Odluku iz stava 1. ovog člana Zavod donosi bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana dostavljanja podataka iz stava 1a. ovog člana.

(1c) Na postupak donošenja odluke Zavoda iz stava 5. ovog člana shodno se primenjuju pravila opšteg upravnog postupka.“

(2) Do okončanja postupka određivanja tarife na način predviđen ovim članom naknada se plaća prema postojećoj tarifi.“

Na ovaj način se precizira da Zavod ima pravo da okonča proceduru donošenja Tarife u slučaju neuspeha pregovora, poštujući kriterijume iz člana 170. Zakona i uzimajući u obzir tok pregovora i argumentaciju koja je tom prilikom izneta. Takođe, ova intervencija nije nesrazmerno zadiranje u nezavisnost organizacija za kolektivno ostvarivanje autorskog i srodnih prava, jer interes pravne sigurnosti preteže nad interesom nezavisnosti kolektivnih organizacija. Pored toga, ovo ovlašćenje Zavoda je samo izuzetak koji se usko tumači i to samo u situaciji kada se pregovarači ne dogovore. S druge strane, pošto se Zavodu određuje mogućnost da ceni “tok i ponašanje strana u pregovorima”, postoji i garancija da se pregovori ne zloupotrebljavaju u cilju odugovlačenja u donošenju tarife. Ako se ovaj naš predlog prihvati, trebalo bi predvideti prekršajnu odgovornost ako neka strana ne ispuni neku od obaveza, a naročito ako u roku ne dostavi podatke o pregovorima koji su neophodni Zavodu za odlučivanje.

4. ANEM predlaže izmenu člana 177. Zakona koji se odnosi na postupak određivanja tarife kada se ne postigne sporazum o tarifi naknada za iskorišćavanje predmeta prava srodnih autorskom.

Imajući u vidu argumentaciju za izmenu člana 176. smatramo da istu logiku treba primeniti i na pitanje određivanja tarifa u postupku pregovora kolektivnih organizacija koja štite prava slična autorskom i reprezentativnog udruženja korisnika, imajući u vidu da je jedina razlika u odnosu na član 176. Zakona, broj strana koje učestvuju u pregovorima.

Zbog toga, predlažemo izmenu stava 5. ovog člana i dodavanje novog stava 6, tako da glase identično kao u predlogu uz član 176:

„ (5) Ukoliko u roku od 90 dana od dana objave poziva iz člana 173. ovog zakona nije postignut sporazum iz stava 1. ovog člana, predlog jedinstvene tarife određuje Zavod uzimajući u obzir tok i ponašanje strana u pregovorima, argumente i konačne predloge kolektivnih organizacija i reprezentativnog udruženja korisnika , a imajući u vidu kriterijume iz člana 170. stav 5. Zakona.“

(6) Strane u pregovorima su dužne da neposredno po neuspešnom okončanju pregovora, a najkasnije po isteku 90 dana od dana objave poziva iz člana 173. ovog zakona, dostave podatke o pregovorima koji sadrže: opis toka pregovora, rezultate pregovora, obrazloženje ukoliko nije postignut sporazum, pisana izjašnjenja svih pregovarača .

(7) Odluku iz stava 5. ovog člana Zavod donosi bez odlaganja, a najkasnije u roku od 30 dana od dana dostavljanja podataka iz stava 6. ovog člana.

(8) Na postupak donošenja odluke Zavoda iz stava 5. ovog člana shodno se primenjuju pravila opšteg upravnog postupka.

(9) Do okončanja postupka određivanja tarife na način predviđen ovim članom naknada se plaća prema postojećoj tarifi.“

U tom slučaju bi se dosadašnji stavovi 6. i 7. istog člana brisali, jer ne bi bili potrebni. Takođe, ovakva formulacija obavezuje Zavod da uzme u obzir predloge svih kolektivnih organizacija i time uvažava hipotetičku situaciju da kolektivne organizacije imaju različite pojedinačne predloge, a time pokriva i ovu specifičnu situaciju. Pored toga, ako se prihvati ovaj predlog, trebalo bi predvideti kaznu za prekršaj ako neka strana ne ispuni neku od obaveza, a naročito ako u roku ne dostavi podatke o pregovorima koji su neophodni Zavodu za odlučivanje.

5. ANEM predlaže brisanje članova 201a-201g koji se odnose na postupak za davanje saglasnosti na tarifu

Brisanje ovih članova je logična posledica ako se private sugestije ANEM-a u odnosu na članove 176. i 177. Zakona.

Nadamo se da će naše preporuke pomoći prilikom formulisanja konačnog Nacrta zakona o izmenama i dopunama zakona o autorskom i srodnim pravima.

Beograd, 16.12.2013. godine

Za ANEM,

Milorad Tadić, predsednik